

Сушицька Ю. О.,

старший викладач кафедри права

та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»

Дідковський В. О.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ В УКРАЇНІ

Важливою складовою державотворення, забезпечення режиму законності та правопорядку, дії конституційного принципу верховенства права тощо є високий рівень правової свідомості та правової культури громадян як результат цілеспрямованого впливу правового виховання. Особливої ваги ця проблема набуває в умовах надзвичайного або військового стану, гібридної війни. Наразі загальновідомим є той факт, що однією з найважливіших причин стійкості, мужності й незламності Збройних Сил України, Національної гвардії України, Національної поліції України та пересічних громадян є високі патріотичні почуття, любов до Батьківщини та готовність її боронити, захищати, звільняти від окупантів.

На сьогодні одним з важливих завдань будь-якого цивілізованого суспільства є створення умов для вільного розвитку людської особистості. Виконання цього завдання є неможливим без належної організації освіти в державі. Через здобуття освіти закладається та основа світосприйняття і світорозуміння, яка дозволяє людині бути активним учасником суспільних відносин. При цьому важливим є чітке розуміння змісту навчання та тих явищ, що підлягають вивченню. Саме зважаючи на означене вважаємо за необхідне акцентувати увагу на аспектах освіти правників [6, ст.71].

У контексті правничої освіти замість беззмістовного терміну «правове виховання» доцільно вести мову про професійну етику, правничу деонтологію.

Саме правники багато у чому і впливають на розвиток справедливості, її трансформацію. Показовим у цьому контексті є ставлення західного суспільства до смертної кари, зокрема, через аналіз тексту Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та протоколів до неї. Відтак, суспільством і ставляться підвищені етичні вимоги до правників. Саме тому надзвичайно велику вагу у західній традиції права має професійна правнича деонтологія. Недоброчесна людина, навіть з найкращими знаннями законодавства, не отримає право займатися правничою діяльністю або, якщо вже займається, буде позбавлена такої можливості організаціями самих правників (відповідними етичними комісіями тощо). На жаль, така практика тільки набуває впровадження у національну систему права і на прикладі Вищої ради правосуддя та Етичної ради бачимо який спротив відбувається зі сторони суддівського корпусу.

Також метою даної статті є розгляд правового нігілізму у контексті цінності правового інституту та його розвитку в Україні, а також вплив правового виховання

на таке явище. Спробуємо зрозуміти характерні риси правового нігілізму як масового явища, враховуючи Конституцію, яка визначає Україну як демократичну, соціальну та правову державу [1]. Подолання різноманітних деформацій правової свідомості та культури українського суспільства, зокрема правового нігілізму, є важливим завданням правового виховання.

Загалом нігілізм – це заперечення усталених суспільних норм, ідеалів, принципів, законів, авторитетів, традицій тощо [2, с. 425]. Розглядаючи нігілізм у кожній конкретній сфері – моральній, естетичній, релігійній, політичній, правовій тощо, можна відзначити, що його характер, причини виникнення та наслідки можуть суттєво відрізнятися. В кожній з цих сфер нігілізм проявляється у своїй формі, аналізуючи яку, можна краще зрозуміти його вплив на суспільство та індивіда.

Якщо говорити про правовий нігілізм, то слід відрізнити його від критики права й правового негативізму. Критика спрямована на заперечення «дефектних» норм, консервативних правових звичок, негативних правових стереотипів, недосконалих юридичних інститутів, тоді як правовий нігілізм – це незгода з прогресивними ідеями, ідеалами, цінностями в правовій сфері [3, с. 17].

Правовий нігілізм в Україні може бути спричинений різними чинниками. Як приклад можна назвати наступне:

1. Високий рівень корупції в системі правосуддя та неспроможність судів надавати справедливі рішення підривають довіру громадян до правової системи. Це може призвести до поширення правового нігілізму, коли люди втрачають віру в ефективність закону.

2. Політична нестабільність: Політичні кризи, неконтрольовані зміни у владі та відсутність стабільного правового середовища можуть збільшити невпевненість громадян у законності та стабільності правового порядку.

3. Економічні фактори: Соціальна нерівність, високий рівень безробіття та відсутність можливостей для полегшення економічного становища можуть сприяти негативному ставленню до закону та правопорядку.

Розвиток правового нігілізму є складним явищем, і він може виникати з різних причин та у різних контекстах. Подолання цього явища вимагає комплексного підходу, включаючи реформу правової системи, підвищення правосуддя, політичну та економічну стабільність, а також освіту та інформаційну роботу щодо прав та обов'язків громадян.

Спеціальними засобами, що сприяють зведенню до мінімуму правового нігілізму, слід назвати:

- якість законів та інших нормативно-правових актів. Забезпечення належної ролі закону в системі правових актів. Наявність стабільності та однаковості в регулюванні суспільних відносин;

- авторитет державної влади і налагодженість механізму її дії. Наявність розвинутої державної структури, здатної забезпечити виконання права. Вдосконалення системи правоохоронних органів і правозастосовної діяльності. Зміцнення законності. Підвищення ролі суду;

- високий рівень правосвідомості, який дозволив би закону працювати. Збереження самобутності правової культури. Поліпшення системи правової

інформації, професійного навчання і виховання юристів, інших посадових осіб [4].

За умови наявності та розповсюдження в суспільстві правового нігілізму, жодна з країн не може бути лідером у сфері безпеки життєдіяльності свого населення, не буде на перших щаблях рейтингів високого рівня життя та достатку і ризикує у майбутньому втратити довіру на міжнародній арені в багатьох питаннях (наприклад, туризм та освіта). Держава з несвідомими громадянами має великий шанс стати осередком безкарної злочинності, стимулюючи кримінальні елементи своєю бездіяльністю [5, с. 48].

Головним шляхом подолання правового нігілізму – побудова правової держави, усвідомлення її абсолютної цінності, становлення і закріплення правового характеру взаємовідносин громадянина, влади та держави. виправлення можливе лише за умови ретельного підходу до виховання у населення принципів належної поведінки, правового мислення, загальної обізнаності у сфері права, проведення профілактичних робіт із населенням, посилення антикорупційних заходів та виходу на новий рівень якості законодавства.

Правове виховання є одним з необхідних механізмів розвитку правового суспільства, а також засобом подолання деформацій правосвідомості та правової культури громадян. Ефективність механізму управління правовиховним процесом залежить не лише від зусиль державних організацій, а й від активної участі інститутів громадянського суспільства. Крім того, правове виховання не може бути відокремлене від національно патріотичного як на рівні державних програм, дошкільного, шкільного та навчання в закладах вищої освіти, так і на рівні діяльності громадських організацій. Адже метою патріотичного виховання є формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського й конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до Українського народу, Батьківщини, держави, нації тощо [6, с. 75].

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
3. Луцький А.І. Правовий нігілізм в умовах формування української правової держави. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2010. № 1. С. 16–19.
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави. 4-те видання, стереотипне. Підручник. Київ : Алерта, 2021. 528 с.
5. Ляхович М., Павлович-Сенета Я. Правовий нігілізм в Україні: поняття, форми прояву та шляхи подолання. Науковий вісник Львівського

державного університету внутрішніх справ. 2016. Вип. 2. С. 44-51.
URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1838>

6. Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану. Матеріали науково-теоретичної конференції. Київ. 2022. 369 с.